

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVI. Štev. 9 (831)

TRST - 31. maja 1974

100 lir

Fašistične tolpe so moralno in politično osamljene, toda pregnati jih moramo iz parlamenta!

Fašistični zločin v Brescii terja odločne ukrepe

Soglasna zahteva: fašizem je treba dokončno zatreti!

Demokratske sile so na mogočnih demonstracijah zahtevale razpust fašistične stranke in vseh njenih organizacij

Brescia se je v torek, 28. maja 1974 spremenila v prizorišče hudega zločina, ki ga je zagrešila fašistična roka. Med enotno manifestacijo, ki so jo organizirale sindikalne organizacije, je eksplodirala bomba. Na mestu je obležalo šest mrtvih, nad 90 pa je bilo ranjenih.

Zločin je ostro obsodila vsa demokratska javnost. Obsodile so ga krajevne ustanove, politične stranke ustavnega loka, demokratske organizacije in združenja. Sindikalne organizacije so oklicale splošno protestno stavko.

Atentat je našel takojšen odmev tudi v parlamentu. Številni poslanci strank ustavnega loka so predložili nujna vprašanja, zahtevali resno preiskavo, izsleditev in kaznovanje krivcev.

V imenu komunistične skupine v poslanski zbornici je nastopil poslanec Alessandro Natta. Med drugim je poudaril, da ne zadostuje žalovati za žrtvami, izrekati solidarnost prizadetim in obsojati zločince, kajti to je odkrit atentat na demokratsko ureditev in nacionalno enotnost. Po tolikšnih dopuščanih in nekaznovanih

provokacijah, so hoteli delavci v mestu Brescia povedati, da je treba napraviti konec z načrti, ki že več kot pet let grozijo italijanskemu ljudstvu. Za rešitev republike je nujno potrebno, da se v celoti izvaja zakon, ne glede, kdo bo prizadet. Tega se morajo še posebno zavedati varnostni organi in sodstvo. Vlada je preveč časa dopuščala naraščanje napetosti z izgovorom, da gre za spopad med "nasprotujočimi si ekstremizmi".

Res, vsem je bilo znano, da obstaja v mestu Brescia žarišče fašističnega prevratništva. Tam so se zbirali prevratneži iz raznih delov Italije, kovali zarote in zločinske načrte in se nato razhajali po raznih deželah. Pristojne oblasti so bile obveščene o vsem tem. Demokratske politične sile in sindikalne organizacije so opozarjale na nevarnost ter zahtevale učinkovite ukrepe. Toda oblasti so nevarnost podcenjevale. Ali se sploh še moremo čuditi, da je prišlo do zločina? Sam pokrajinski tajnik krščanske demokracije v Brescii je jasno povedal, da preiskave, ki so jih vodili tamkajšnji sodniki, niso privedle nikamor, saj sodniki, tako je dejal, taki kot so tu, ne dajejo nobene garancije.

Toda zadeva zajema širši okvir. In ko je poslanec Natta govoril v parlamentu je med drugim postavil vprašanje: "Zakaj država ni mogla zatreti zločinskih dejanj,

Grozen prizor po atentatu v Brescii

Pokrajinski festival DELA v Dolini

bo v dneh od 15. do 17. junija 1974 Prvi dan bo na sporedu koncert domačih pevskih zborov in godbe iz Brega. Osrednja prireditve bo v nedeljo, 16. junija

Velike protifašistične demonstracije v Trstu in v drugih središčih dežele

ki so se dogajala v zadnjih letih?" Omenil je zločin na trgu Fontana, zločine v Reggio Calabria, umor policijskega agenta Marina in druge primere in nato vprašal: "Zakaj toliko omahljivosti in šibkosti?"

"Tako ni mogoče naprej!" To je med drugim poudaril senator Cossutta, ki je naštel vrsto otipljivih dogodkov glede katerih so bile oblasti popustljive. Rekel je: Vzemimo primere, do katerih je prišlo v Brescii. Novembra 1968 je zaradi posledic fizičnega napada umrl bivši partizan Tito. Tedaj so izsledili osem napadalcev, toda nihče ni bil aretiran. Aprila 1969 je bila nastavljena bomba na sedež ANPI. Poznana so imena avtorjev tega zločinskega dejanja. Osem jih je. Toda nihče ni bil aretiran. Septembra 1970 je bila nastavljena bomba na krožek Verginella (Verginella je bil naš rojak iz Križa .Op. uredn.). Bombo so nastavili pristaši "Giovane Italia". Toda niso bili obsojeni. Leta 1971 je bila vržena bomba na dom župana Boija. Dogodek je šel v pozabo. Leta 1972 je bil uničen sedež PSI. šest fašistov so aretirali, toda sedaj so na svobodi. Aprila 1974 so fašisti prepeljali 70 kg tritola v Val Camonica. Dva izmed fašistov sta sodelovala pri atentatu na sedež PSI. 19. maja 1974, predzadnji dogodek: eksplodiral je naboj na motor-nem kolesu, pri čemer je bil en mrtev in trije ranjeni. Vsi so bili fašisti.

"Dokazi torej jasno govore. (Tu so navedeni le nekateri). Res, spričo vsega tega se ne moremo čuditi, da je prišlo do tako hudega zločina, ki je stresel vest vseh demokratov in antifašistov.

Osrednje vodstvo KPI je takoj zatem, ko je bilo obveščeno, da je prišlo do

groznega zločina v Brescii, objavilo poseben poziv, v katerem je rečeno:

"Ponovno se je izkazal zločinski obraz sovražnikov delovnih ljudi in demokracije, obraz temnih sil, ki hočejo udariti po demokratičnem in socialnem napredku.

Komunisti zahtevajo, da se z vso odločnostjo napravi konec komplotiranju proti demokraciji in zverinskim akcijam. Nedopustno je dejstvo, da vlade in državni aparat ne strejo zločinskega prevratništva.

Vodstvo KPI poziva k enotnosti demokratičnih sil in k budnosti delavskih in ljudskih množic. Naj pride do izraza volja naroda, da se udari po tistih, ki povzročajo zločine in tistih, ki stoje za njimi; naj se zaščiti svoboden razvoj demokratičnega življenja!"

Tudi v Trstu, v Gorici in vsej deželi Furlaniji-Juljski krajini je fašistični zločin močno odjeknil. Tržaški občinski svet, ki se je sestal ravno na dan atentata, je odločno obsodil zločince, izrekel sožalje svojcem žrtev ter solidarnost ranjenem in hkrati poudaril zahtevo, naj pristojna oblast izsledi krivce in tiste, ki stoje za njimi ter jih kaznuje.

Tudi občinski svet v Nabrežini je enotno obsodil zločin. V znak žalovanja je prekinil sejo.

Občinski odbor v Dolini je z ogorčenjem nad zločinskim dejanjem v Brescii ugotovil, da so še enkrat sovražniki delavcev in demokracije pokazali svoj divji obraz in da so se še enkrat pojavile sile, katerih cilj je zrušitev demokratičnega reda v državi. Občinski odbor je pozval vse občane k budnosti.

Občinski odbor v Miljah je na seji, ki je bila v torek zvečer, izrazil ogorčenje v imenu vseh občanov ter pozval pristojne oblasti, naj store, kar je v njihovi moči, da ugotovijo odgovornost atentatorjev in tistih, ki jih plačujejo.

Ogorčene proteste proti zločincem in izraze solidarnosti s prizadetimi so izrazile tudi druge občinske uprave na Tržaškem in Goriškem.

Tržaška pokrajinska uprava je v svoji izjavi med drugim poudarila, da je potrebna večja budnost političnih sil, sodne oblasti in varnostnih organov. Izrazila je veliko zaskrbljenost zaradi atentata ter

Odkrili so tolpo fašističnih zločincev

Na goratih področjih v pokrajini Rieti so te dni odkrili fašistično tolpo, ki se je verjetno pripravljala na novo zločinsko provokacijo. Tolpa je bila oborožena. Imela je tudi radijski oddajnik. Baje je nameravala izvesti atentat ob priliki praznika republike v Rimu. Prijeli so dva fašista eden pa je padel med spopadom z orožniki. Dva orožnika sta bila težje ranjena. Fašisti so bili zapleteni v zločinska dejanja v Lombardiji in v drugih krajih severne Italije.

Odkritje te zločinske tolpe ponovno potrjuje, kako prav smo imeli, ko smo trdili, da se polvojaške skupine vežbajo v samotnih krajih države in da kujejo zaroto proti demokraciji v Italiji.

Delni pogled na mogočno protifašistično demonstracijo na Goldonijevem trgu v Trstu.

Enotni smo obsodili fašiste, ko so podtaknili bombo na slovensko šolo, enotni jih obsojamo danes, ko so napadli delavce v Brescii

Enotna protifašistična demonstracija na Goldonijevem trgu v Trstu. Na govorniškem odru so bili poleg sindikalistov tudi predstavniki krajevnih uprav. V imenu slovenskih županov je govoril tov. Dušan Lovriha

pozvala demokratične sile, naj bodo, kljub svoji raznolikosti, enotne v obrambi svobode in demokratičnega reda.

Enotni odbor proti fašizmu in zatiranju, ki se je v torek sestal na izredni seji, je objavil poziv, v katerem vabi prebivalstvo mesta in pokrajine, naj okrepi boj za demokracijo. Odbor je ponovil zahtevo, naj se razpustijo fašistične organizacije ter strogo kaznujejo krivci pokola v Brescii in njihovi hujškači. V pozivu je dalje poudarjeno, da "Trst, mesto, ki je bilo odlikovano z zlato medaljo za delež v protifašističnem in osvobodilnem boju, mora danes bolj kot kdaj koli prej enotno izraziti svojo solidarnost z družinami umorjenih in ranjenimi v pokolu v Brescii. To mu tem bolj narekuje tudi dejstvo ker je bil Trst sam priča nedavnemu atentatu na slovensko šolo pri Sv. Ivanu.

Na pobudo sindikalne federacije CGIL, CISL, UIL je bila v sredo, 29. maja po vsej Italiji splošna protestna stavka, ki je popolnoma uspela in pokazala, kako mislijo in kaj hočejo delavci in ljudske množice.

Ob zaključku splošne stavke je sindikalna federacija objavila sporočilo, v katerem je podčrtano, da so stavkajoče množice tudi na protestnih shodih, ki so bili v vseh večjih središčih države,

potrdile, da delavci in ljudske množice obsojajo fašistične provokacije in prevratniške načrte.

Posebno velika protifašistična manifestacija je bila v Rimu, na kateri so govorili najvidnejši voditelji sindikalnih organizacij in političnih strank ustavnega loka, ki so opozorili, da je demokracija v Italiji sicer v nevarnosti, da pa so tudi sile, ki jo znajo braniti. To so sile antifašizma in dela. Na rimski manifestaciji je glavni tajnik CGIL Lama med drugim poudaril, da so ljudske množice v prvih vrstah v boju za obrambo svobode in demokratičnih republiških ustanov. Rekel je tudi, da se je doslej preveč popuščalo fašističnim zločincem in da je bila večkrat ugotovljena soodgovornost nekaterih državnih organov. Opozoril je tudi, da delavci vodijo boj za splošni napredek in demokracijo v državi in se ne omejujejo samo na mezne zahteve.

V imenu osrednjega vodstva KPI je na rimskem shodu spregovoril tov. Amendola, ki je med drugim poudaril, da demonstracije italijanskega ljudstva izražajo zahtevo, naj se napravi konec s fašisti in tistimi, ki jih podpirajo.

Mogočne protestne manifestacije so bile tudi v vseh večjih središčih naše dežele. Posebno pomembna je bila manifestacija v Trstu, na kateri so govorili tržaški

župan Spaccini, dolinski župan Dušan Lovriha in predstavnik sindikalne federacije Garavini. Župan Spaccini je med drugim poudaril: "Že leta 1970 smo protestirali zaradi fašističnega nasilja in tedaj je bil naš enoten nastop opozorilo in obveza, kajti takrat, kakor sedaj sporočamo fašističnim morilcem: Ne! Trst ni na strani fašistov. Osamil jih je in obsodil".

Tovariš Dušan Lovriha je, tudi v imenu drugih podeželskih županov, med drugim podčrtal naslednje: "Enotni smo obsodili fašiste, ko so podtaknili bombo v slovensko šolo pri Sv. Ivanu, enotni jih obsojamo danes, ko so napadli italijanske delavce v Brescii. To protifašistično enotnost smo skovali v osvobodilnem boju in je torej nezrušljiva. To enotnost moramo utrditi sedaj, ko fašisti skušajo uničiti to, kar je bilo doseženo po tolikih letih težkega boja. Dolžnost oblasti je, da zatre fašizem, da nastopi proti tistim, ki jih podpirajo ali pa so do njih populistlji".

Sindikalist Garavini je med drugim podčrtal, da je treba fašizem dokončno zatreti, fašistične tolpe popolnoma onemogočiti, postaviti fašistične organizacije in njih kolovodje izven zakona.

Skupščina sekcije KPI v Nabrežini

V soboto, 25. maja je bila v Nabrežini skupščina tamkajšnje občinske sekcije KPI. Na njej so razpravljali o izidu referendumu in o pripravah na praznik komunističnega tiska v devinsko-nabrežinski občini.

Po poročilu, ki ga je podal prof. Depangher, se je razvila zanimiva in poglobljena diskusija. Tovariši so z zadovoljstvom ugotovili, da je okrog 90% slovenskih volivcev v devinsko-nabrežinski občini oddalo svoj glas za NE. Izid referendumu je nadvse prepričljivo pokazal, kako so volivci odgovorili tudi nekaterim župnikom, ki so se vmešavali v politično bitko in pozivali vernike, naj na referendumu glasujejo "SI".

Izredno zanimivo je tudi dejstvo, da je v devinsko-nabrežinski občini približno 45% volivcev, ki običajno glasujejo za demokristjane, tokrat glasovalo za NE, kar potrjuje, da niso poslušali demokristjanskih voditeljev. Nastal je torej povsem nov položaj tudi v naseljih Istranov.

O pripravah na praznik komunističnega tiska je govoril tovariš Rudi Grgič. Tovariši so navdušeno sprejeli predlog ter se obvezali, da bodo po svojih močeh prispevali za to, da bo pobuda uspela. Sprejet je bil predlog, naj bi bil praznik tiska dne 21. julija letos.

Pozdrav centralnega komiteja KPI kongresu Zveze komunistov Jugoslavije

CK KPI je poslal predsedstvu Zveze komunistov Jugoslavije naslednje pismo:

Dragi tovariši!

Prosimo vas, da posredujete delegatom X.kongresa Zveze komunistov Jugoslavije bratske pozdrave in voščila italijanskih komunistov. Vaš kongres lahko ponosno gleda na veliko pot, ki jo je prehodila Socialistična federativna republika Jugoslavija od osvoboditve dalje. Ta pot je bila začrtana v junaškem osvobodilnem boju, ki predstavlja eno izmed najsvetlejših strani v zgodovini sodobne Evrope.

Zvestoba izročilom osvobodilnega boja, nenehna skrb za gospodarski, socialni in kulturni razvoj v državi ter iskanje izvirnih poti za gradnjo socialistične družbe pod vodstvom Zveze komunistov Jugoslavija in tovariša Tita je v vseh teh letih spremljala nenehna skrb za utrjevanje neodvisnosti Jugoslavije, za krepitev internacionalističnih akcij, ki so veliko prispevale k uveljavitvi vloge nevezanih držav na svetovnem prizorišču, za napredovanje pomirjevanja in miroljubnega sožitja ter sodelovanja v perspektivi, da se doseže odprava blokovske politike.

Kot faktor napredka in miru, neodvisnosti in graditve novih mednarodnih odnosov na temelju enakopravnosti in spoštovanja suverenosti sleherne države ter pravice narodov, da si svobodno izbirajo pot lastnega razvoja, ima socialistična Jugoslavija veliko težo v Evropi in v svetu. Ta teža in prestiž bogata izkušnje in avtoriteto vsega mednarodnega delavskega in komunističnega gibanja, kateremu ste dali in dajete dragocen prispevek.

Dragi tovariši!

Bratski odnosi med našima partijama izhajajo iz skupnega boja proti nacizmu in fašizmu, za svobodo, napredek in socializem. Ti odnosi so prispevali in prispevajo pomemben doprinos k razvoju vedno bolj intenzivnih in prijateljskih odnosov med našimi narodi in med našima državama. V skupnem interesu Italije in Jugoslavije je, da na vedno višji ravni razvijata sodelovanje in dobro sosedstvo, ki je bilo v vseh zadnjih letih za vzgled Evropi. Ti odnosi se lahko razvijajo in se morajo razvijati med državami z različno družbeno ureditvijo, v kontekstu zavzemanja za ustvaritev sistema kolektivne varnosti, sposobnega, da odpre novo poglavje v zgodovini našega kontinenta. Velikega pomena je to, da prijateljstvo in sodelovanje s socialistično Jugoslavijo vedno bolj upoštevajo demokratične sile in velika večina italijanskega ljudstva. Na osnovi te

priboditve, v recipročnem interesu in v polnem spoštovanju suverenosti, delovitosti in neodvisnosti obeh držav, je danes možno doseči nove pomembne cilje. In v tej smeri se giblje zavzemanje italijanskih demokratičnih sil in v prvi vrsti širokih delavskih in ljudskih množic, katerih pomemben del je prav naša partija.

To sodelovanje je velikega pomena tudi za zagotovitev možnega in koristnega koordiniranja pri zavzemanju za uspeh konference o varnosti in evropskem sodelovanju, za spremembo Sredozemlja v morje miru, za pravično rešitev konflikta na Bližnjem vzhodu in priznanja pravic vseh držav in narodov te dežele, včevši arabski narod v Palestini. Ta konferenca je po našem mnenju bistvenega pomena tudi za graditev novih odnosov, osnovanih na enakopravnosti, z državami v razvoju in torej za rešitev enega od bistvenih problemov sodobne družbe.

Dragi tovariši!

Naša država je pred kratkim izšla iz težkega volilnega boja, ki je z veliko zmago potrdil demokratično zrelost italijanskega ljudstva in njegovo voljo, da napreduje v demokraciji in svobodi, na poti civilnega in socialnega napredka. Za dosege te zmage je naša partija, skupaj z drugimi demokratičnimi laičnimi in katoliškimi silami, dala bistveni doprinos. Boj, ki ga vodimo v Italiji za demokratičen preokret in za politiko, ki bo mogla rešiti velike probleme italijanske družbe, se sklicuje na zahtevo najširše konvergenče vseh sil, ki čutijo potrebo po uveljavitvi novih usmeritev, sposobnih, da pozitivno

odgovore na probleme svobode, demokracije in razvoje, ki so pogoj za sleherni civilni in socialni napredek.

Boji za demokratično prenovitev italijanske družbe so tesno povezani z akcijo za sporazumevanje vseh demokratičnih in levičarskih sil zahodne Evrope. Istočasno skušamo dati naš aktivni doprinos boju za zmago miru, pravice in demokracije v Evropi in v svetu ter mednarodni in internacionalistični akciji za zagotovitev bodočega razvoja vaše države na temelju socialistične samouprave, enakopravnosti, bratstva. Z našo pozitivno akcijo, z našo avtonomno elabracijo italijanske poti v socializem smo postali velika politična sila, katere teža je čedalje bolj občutena v življenju države. Globoko čutimo veliko odgovornost, ki izhaja iz zaupanja milijonov Italijanov, ki vidijo v obstoju velike komunistične partije in v politiki enotnosti temeljno jamstvo za demokratično prenovitev in razvoj države.

Dragi tovariši!

Ponavljamo naše bratsko voščilo vašemu X.kongresu v prepričanju, da bo prispeval k nadaljnjemu napredovanju Jugoslavije na poti socializma in da bo pozitivno odgovoril na vprašanja, ki ste si jih zastavili, za zagotovitev bodočega razvoja vaše države na temelju socialistične samouprave, enakopravnosti, bratstva in enotnosti vaših narodov in narodnosti, okrepitve neodvisnosti in položaja neuvrčenosti Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Centralni Komite KPI

Pevski zbor Vasilij Mirk s Prosekā - Kontovela je pod vodstvom Ignacije Ota predstavil z novim repertoarjem, s katerim se je preteklo soboto predstavil domačemu občinstvu. Marljivim pevcem in dirigentu izrekamo priznanje.

Desant na Drvar

V boju proti nacističnim napadalcem so sodelovali tudi borci prekomorskih brigad

25. maja t.l. je minilo točno trideset let od dneva, ko je bilo osvobodilno gibanje v Jugoslaviji postavljeno pred najhujšo preizkušnjo. Tistega dne - torej ravno na rojstni dan tovariša Tita - so nacisti, po dolgotrajnih in skrbnih pripravah, s pomočjo svojih hlapcev skušali uničiti vrhovni štab NOV in partijskega vodstva. Izvedli so velik zračni napad in desant na Drvar, kjer je bil tedaj sedež vrhovnega štaba NOV in partijskega vodstva. Kljub veliki moči sovražnika in skrbno izdelanim načrtom, je poskus propadel.

V teh dneh se v Drvarju spominjajo tistih dogodkov in na velikih svečanostih proslavljajo zgodovinsko zmago partizanske vojske. Te obletnice se spominjajo tudi številni partizani iz naših krajev, ki so tedaj bili v Drvarju. V Drvarju sta bila, poleg drugih, tudi tovariša Oskar Kjuder iz Lonjerja in Janko Obad iz Saleža.

Na tem mestu povzemo odlomek iz sestavka, ki ga je ob tridesetletnici zračnega napada in desanta na Drvar, objavilo ljubljansko "Delo". V omenjenem sestavku je med drugim zapisano:

"Nemci so dolgo pripravljali, izbirali in urili padalski desantni bataljon, ki je štel približno 900 dobro pripravljenih in najbolj skrbno izbranih padalcev. Nemško vrhovno poveljstvo je imelo svoj operativni načrt: bombardirati Drvar, uporabiti desantne enote za napad na Drvar, letalstvo naj bi ščitile močne kopenske sile iz smeri Srba, Bihača in Banjaluke, izvesti koncentričen napad na širše območje Drvarja, se povezati z desantnimi enotami ter na tem območju uničiti enote NOV, vrhovni štab pod vodstvom tovariša Tita, partijska vodstva in tuje vojaške misije, ki so bile v Drvarju.

Natanko ob 6,35 uri so 25. maja 1944 nemška letala začela bombardirati in sипati smrtonosni tovor na Drvar. V boj so takoj posegle enote drvarske protiletalske obrambe. Po 50-minutnem silovitem bombardiranju so se jeli po skupinah spuščati nad Drvarjem nemški padalci; ura je kazala približno sedem. Nenadoma se je nebo pobelilo: 300 padalcev je padalo na zemljo. Vrhovni štab s tovarišem Titom je bil v leseni baraki v Pečini. Vnel se je silovit boj. Drvar je zajel vrtinec krvavega obračuna. Ko so se po desetih minutah spustili padalci, so jadrnalna letala pripeljala še 730 pripadnikov divizije Brandenburg.

Za nemške priprave za desant je vodstvo NOV Jugoslavije vedelo, ni pa imelo natančnih podatkov o tem, kdaj se bodo te operacije začele. Po triurnih bojih so nemški padalci zasedli ožji del mesta Drvar. Do so Nemci ugotovili, da

vrhovni štab s Titom ni na Šobiča Glavici, so svoj glavni napad usmerili na Pečino. Zaščitni bataljon vrhovnega štaba, oficirska šola, partijska in politična vodstva in ljudstvo pa so se uspešno bojevali in prizadejali Nemcem velikanske izgube. Že ob 10. uri so prišli bataljoni tretje liške brigade VI. divizije in boji so postajali še ostrejši in silovitejši. Nemške desantne enote, na katere so pritiskale številnejše in močnejše sile NOV, so prešle v obrambo. Okoli 12. ure se je spustila druga skupina nemških padalcev, pobuda pa je bila še vedno v rokah NOV, ki so vse močnejše napadale. Nemci so imeli že velike izgube. Elitni esesovski padalski bataljon, ki je šel 500 mož, je imel 400 mrtvih, ranjenih in pogrešanih.

Prvi dan desanta je bil tudi začetek poloma nemške operacije. Vrhovnemu štabu je že okoli 12. ure uspelo umakniti se iz Pečine in ponoči priti do Mliništa in Potokov. Najbolj siloviti boji so divjali okoli Šobiča Glavice. Nemci so bili popolnoma obkoljeni, močne sile VI. liške proletarske divizije so jih stisnile v obroč. Sovražnik je bil tako ukleščen, da je bilo še vprašanje časa, kdaj bo povsem uničen. Pred zoro 26. maja so se enote NOV, kot je veleval ukaz, umaknile iz Drvarja proti Mliništu.

Padalci SS so imeli hude izgube. Od 300 padalcev, kolikor jih je izkočilo nad Drvarjem, je ostalo živih le 90 ali 100. Zakopali so se na pokopališču pri Šobiča Glavici, kjer so imeli v jarkih dobro kritje. Temu zdesetkanemu zračnemu desantu je uspelo povezati se z nemškimi silami, ki so prodirale proti Drvarju iz smeri Srba in Bihača. Tako je tudi drvarska operacija pod imenom "skok konja" doživela popoln poraz.

Vrhovni štab se je, ko je zapustil Drvar, naselil v vasi Bajramovci. Tam je čakal na sovjetsko letalo. Del štaba s tovarišem Titom se je s sovjetskim letalom, ki ga je pilotiral Aleksander Šornikov, prepeljal v Bar in pozneje na otok Vis.

Toliko iz sestavka, ki je ga je objavilo ljubljansko "Delo" In sedaj nekaj, kar nam je povedal tovariš Oskar Kjuder:

"Po številnih akcijah na dalmatinskih otokih - nikoli ne bom pozabil 300 padlih borcev na otoku Korčuli! - se je naš bataljon prebil do otoka Visa in od tam odpljul na celino južno od Zadra. Na ukaz vrhovnega štaba smo se preko Like prebili do Drvarja. To se je zgodilo na začetku leta 1944. Tam smo bili porazdeljeni po raznih edinicah. Največji del naše ediniče je bil dodeljen XIII. proletarski brigadi. Nekaj tovarišev je bilo dodeljenih zaščitnemu bataljonu vrhovnega štaba.

Dočakali smo 25. maj, rojstni dan vrhovnega komandanta NOV, tovariša Tita. Menili smo, da bo ta dan nekoliko drugačen od drugih, da bomo sodelovali na morebitni priložnostni paradi. Toda načrti so se spremenili, kajti ravno isti dan smo se spopadli v hudem boju z Nemci".

Tovariš Oskar je bil tedaj kurir za zveze med edinicami. Tudi tistega dne je vršil svojo nalogo. In vršil jo je vestno. Nenadoma se je znašel v sovražnem vrtincu sredi jeklene toče. Za hip se je znašel sredi goljave, brez kritja. Moral se je prebiti, moral je izpolniti svojo nalogo. Po čudnem naključju je ostal živ, saj je trenutek zatem, ko je skočil iz goljave, na isto mesto padla sovražna granata...

"Bili smo silno izčrpani od težkega boja in žalostni, ker smo izgubili mnogo tovarišev. Med padlimi so bili tudi naši prekomorci. Toda, ko smo izvedeli, da sovražnik ni dosegel cilja, ki si ga je bil postavil, smo bili srečni". Tako poudarja naš tovariš Oskar.

Napad na časnikarja Primorskega dnevnika

Med incidenti, ki so bili v sredo, 29. maja pred sedem fašistične mladinske organizacije v Trstu (ul. Paduina) je bil napaden časnikar Primorskega dnevnika tovariš Sergij Premru, ki je tam službeno opravljal svojo dolžnost. Napadal ga je neki policijski agent. Organizacija tržaških kronistov je objavila ogorčen protest, zveza časnikarjev pa je o zadevi obvestila vsedrjavno združenje časnikarjev.

Tovarišu Premruju izrekamo svojo solidarnost.

Osnovno šolo v Bazovici so poimenovali po Primožu Trubarju, začetniku slovenske književnosti. Na slovesnosti, ki je bila preteklo nedeljo popoldne, so na šolskem dvorišču odkrili doprni kip Trubarja. Te pomembne slovesnosti se je udeležila množica ljubiteljev slovenske šole. Kulturni spored so izvajali domačini in orkester Glasbene matice, ki ga vodi Oskar Kjuder.

Predlog zakona za zaščito narodnostnih skupnosti in jezikovnih manjšin

Poslanec Škerk je 16. maja letos predložil v zbornici zakonski osnutek št.2950, ki predvideva uvedbo kazenske zaščite narodnostnih skupnosti in jezikovnih manjšin. Ne gre za povsem nov predlog, marveč za ponovno predložitev zakona v nekoliko spremenjeni obliki, ki ga je v prejšnji legislaturi že sam predložil po vzorcu onega, ki ga je deželni svet odposlal italianskemu parlamentu.

Naš poslanec se je odločil za to pobudo, kot odgovor na Almirantejevo ščuvanje proti Slovincem. Po gnusnem govoru, ki ga je ta fašistični kolovodja imel v Trstu, ko nas je globoko žalil in nam grozil z istrebljenjem, čemur je sledil bombni atentat na slovensko šolo pri Sv.Ivanu, so mnogi bili mnenja, da bi ga bilo treba prijaviti sodišču. Do tega stopka, do danes še ni prišlo, predvsem zato, ker ni posebnega zaščitnega zakona za narodnostne manjšine. Ni mogoče sklicevati se na ustavo, ker je načelnega značaja; niti na zakon Scelba iz leta 1952, ker prepoveduje le obnavljanje fašistične stranke ali organizacije. Toliko manj se moremo sklicevati na londonski sporazum, čeravno prepoveduje podžiganje narodnostne mržnje, ker istega ni še ratificiral parlament in sodišče ga ne upošteva kot zakon.

Novost v tem zakonskem predlogu, za razliko od prejšnjega osnutka, je dvoja. Tokrat se hoče razširiti kazensko zaščito ne samo na narodnostne manjšine ampak tudi na jezikovne skupnosti, katerih je več širom Italije (Albanci, Grki, Hrvati, itd.). Poleg tega so ta zakonski predlog podpisali ne samo komunistični poslanci, temveč mnogi parlamentarci drugih narodnosti in različnih strank: Riz (južnotirolski Nemeč), Chanoux (Francoz iz Doline Aoste), Lizzero (Furlan), Columbu (Sardinec), Spagnoli (Italijan), Tuccari (Albanec iz Kalabrije), Benedikter (južnotirolski Nemeč), Raicih (hrvaškega porekla) in Mitterdorfer (južnotirolski Nemeč). Prvi podpisnik je seveda posl. Škerk.

Nedvomno je ta pobuda zelo pomembna, ker je prvič v poslanski zbornici, ko pride do sporazuma in enotnega nastopa predstavnikov raznih narodnosti in političnih strank. Zvedeli smo, da se podpisniki tega zakonskega osnutka nameravajo obrniti na vse poslanske skupine ustavnega loka z zahtevo po podpori in solidarnosti. Prav tako si bodo prizadevali za podporo s strani zainteresiranih deželnih svetov.

Upoštevaajoč, da je ta zakonska pobuda večstransko podprta in ugodnejše razmere, ki so nastale po veliki zmagi naprednih političnih sil na referendumu, je upati na odobritev tega zakona.

V vednost naših bralcev objavljamo besedilo zakonskega predloga, ki je sledeče:

“Po čl.291 in 415 kazenskega zakonika, ki je bil odobren s kraljevim odlokom 19.oktobra 1930, št. 1398, sledita naslednja člena:

“Čl.291-bis: Žalitev narodnostnih ali jezikovnih manjšin. Kazen, ki jo predvideva čl.291 je predvidena tudi za tiste, ki javno žalijo izročila, jezik in kulturo narodnih ali jezikovnih manjšin.

“Čl.415-bis: Ščuvanje k nestrpnosti ali sovraštvu do različnih narodnih ali jezikovnih manjšin. Kazen, ki jo predvideva čl.415 je predvidena tudi za tiste, ki javno ščuvajo k nestrpnosti ali sovraštvu do različnih narodnih ali jezikovnih manjšin.”

Franc Gombač

Tovariša Franca Gombača ni več med nami. V Ljubljani, kamor je odšel na zdravljenje, je nenadoma zatisnil svoje trudne oči. Vest o njegovi smrti je pretresla naše ljudi, saj je bil pokojni tovariš zelo priljubljen tako v mestu kot na podeželju.

Tovariš Gombač je že mlad začel aktivno delovati v Trstu. Kmalu po koncu prve svetovne vojne je skupaj s svojimi soimišljeniki pristopil k obnavljanju odnosno k ustanavljanju slovenskih prosvetnih in športnih društev. Z izredno vnemo je deloval zlasti pri ustanavljanju mladinskih društev Prosveta. Po razpustu teh društev je vzdrževal stike s tovariši in v mejah možnosti nadaljeval prosvetno delo. Sodeloval je tudi v osvobodilnem gibanju. Po osvoboditvi so mu bile zaupane razne funkcije. Vstopil je v komunistično partijo in leta 1949 je bil izvoljen v tržaški občinski svet, v katerem je ostal celih 22 let. V znak priznanja za delo, ki ga je vršil v občinskem svetu mu je tržaška občina podelila zlato medaljo.

Nekaj časa je bil tudi član pokrajinskega sveta.

Tovariš Gombač je bil mnogo let član vodstva KPI v Trstu, član vodstva enotne sindikalne organizacije in raznih množičnih organizacij. Bil je tudi podpredsednik Slovensko-hrvatske ljudske prosvete. V tem svojstvu se je zavzemal za enotnost na slovenskem kulturnem področju.

V tržaškem občinskem in v pokrajinskem svetu se je zavzemal za pravice delovnih ljudi in, še posebej za pravice Slovencev. Veliko skrb je posvečal vprašanjem naših kmetov.

Bil je velik ljubitelj Krasa in kraških ljudi, katere je vselej rad obiskoval, se pogovarjal z njimi, se seznanjal z njihovimi problemi in težavami. Obiskoval je naša društva in sekcije partije, govoril na številnih shodih tako prosvetnih kot političnih in sindikalnih; zelo pogostoma smo ga srečavali na kulturnih prireditvah.

Nemogoče je v nekaj stavkih prikazati vso dejavnost pokojnega tovariša, saj je bila ta zelo razvejana. Sicer pa bi bilo naštevavanje odveč, saj se ga naši ljudje živo spominjajo in visoko cenijo njegovo nesebično delo.

Kako so naši ljudje, tako Slovenci kot Italijani, radi imeli tovariša Gombača, je pokazal tudi njegov pogreb. O liku pokojnega tovariša sta v imenu tržaške federacije KPI spregovorila tov. Marija Bernetič in Giorgio Rossetti, v imenu sindikalne zveze CGIL pa tajnik Gerli.

Tovariša Gombača bomo ohranili v trajnem spominu.

Žalujoci družini izražamo občuteno sožalje.

V POČASTITEV SPOMINA TOVARIŠA FRANCA GOMBAČA

Sekcija KPI na Opčinah je namesto cvetja na grob tovariša Franca Gombača darovala 20.000 lire za komunistični tisk.

Tov. Vera Kralj iz Domja je v počastitev spomina tov. Franca Gombača prispevala v sklad Dela 3.000 lir; 5.000 lir pa PD Fran Venturini.

DRUGI PRISPEVKI - Tov. Ivanka Dolenc - Gržančič je ob obletnici smrti svojega moža Jožeta Gržančiča, ki je bil član komunistične partije, darovala za sekcijo KPI na Opčinah 5.000 lir. Tovariš Oskar Kjuder je ob vpisu naročnine prispeval v sklad Dela 1.500 lir.

D E L O - glasilo KPI za slovensko narodno manjšino
Direktor **Marija Bernetič**
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047,
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Letna naročnina 1.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000
Tisk: Tipoffset Riva
lastnika: C. Facchetti in P. Zucca
Trst, Ul. Torrebianca 12